

3. Майдаченко П. Поетика умовності у В. Дрозда / П. Майдаченко // Радянське літературознавство. – 1987. – № 2. – С. 15–23.
4. Стасевський С. Фразеовідповіді як один із засобів гумористичного дискурсу (на матеріалі творів Є. Гуцала та О. Ільченка) / С. Стасевський, Г. Ковальова // Мовознавство. – 2009. – Вип. 17. – С. 126–135.
5. Чайковська В. Т. Українська химерна проза: історія народження терміна [Електронний ресурс] / В. Т. Чайковська // Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. – 2006. – С. 79–82. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu/991/1/06chbtnt.pdf>.
6. Чайковська В. Фольклор і формування стилю В. Земляка / В. Чайковська // Народна творчість та етнографія. – 1983. – № 5. – С. 45–47.

Ковпик С.І.,

доктор філологічних наук, професор
кафедри української та світової літератур
ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»

СКЕТЧ ЯК ФОРМА ЕМОЦІЙНОГО ПІЗНАННЯ

Як відомо, скетч один із дуже давніх жанрів драматургії, котрий став згодом найпоширенішою формою спілкування людей взагалі. Відомо, що ще в VI-V ст. до н. е. по всій Греції, а особливо в Афінах розігрувалися невеличкі гумористично-повчальні діалоги (скетчі) групами (2-3 особи) бродячих акторів під назвою «комоси». І саме тоді Платон учив Арістотеля та інших свої учнів у формі коротких діалогів, які дуже нагадували те, що ми сьогодні називаємо «скетчем». Усі ці форми навчання розвивалися варіативно в Середньовіччі, в епоху Відродження та Просвітництва, де на перший план виводилися вже не тільки й не стільки бесіди, скільки діалоги, короткі диспути (як окремі скетчі) та довготривалі дискусії під час яких учасники могли вільно імпровізувати, а також розважити один одного. Усе це давно й добре описано в сотнях посібників Києво-Могилянської академії XVII-XVIII ст. Саме діалогічну форму навчання спудеїв обирали І. Гізель, Ф. Прокопович, Г. Кониський та ін.

Дещо помітно послабився поступ таких форм навчання в XIX ст., котре нібито й боролось проти консерватизму минулих століть, але й не дуже розвивало нові.

На думку О. Колеченка, *«гра під час скетчу вчить молодь аналізувати та оцінювати складні питання, шукати правильні відповіді, вчить володіти мімікою, жестами, інтонацією»* [3, 231]. Цей автор вважає, що скетч-технологію *«протипоказано використовувати тим викладачам, у яких недостатньо розвинуте почуття гумору»* [3, 233].

Особливої популярності жанр скетчу набув завдяки телебаченню, на якому щороку з'являються такі іронічні скетч-шоу або скетч-ком: «Файна Юкрайна», «Шість кадрів», «Рюріки», «Одна за всіх», «Жити будете» та ін. То ж не даремно більшість дослідників програм вітчизняного телебачення цей феномен пов'язують із наслідуванням відомої британської театральної трупі 1982 року Монті Пайтон – вона, скоріш усього, просто активізувала цю форму передачі інформації й почуттів, оскільки саме скетч, на думку Л.Сафронової, не лише зберіг *«тенденцію до натуралістичного відображення дійсності»*, позаяк *«Матеріал для нього брався з навколишньої дійсності»* та й *«сам скетч виконував дидактичну, розважальну функції і, головне, він вчив виконавців майстерності імпровізації, розвивав мислення, увагу, пам'ять»* [7, 185].

Перший етап особливого розквіту цього жанру в українській драматургії припав на XIX ст. А одними із перших скетчів в українській драматургії XIX ст. були «Собака-вівця» В. Гоголя-Яновського та «Москаль-чарівник» І. Котляревського. Лише за п'ятдесят років XIX ст. було створено сотні скетчів та одноактів, «комедій-жартів», «сценків», «маленьких комедій», «шукоток» тощо.

Сьогодні майже у кожному тлумачному словнику можна знайти визначення поняття «скетч». Так, «Новий словник іншомовних слів» за редакцією професора Л.Шевченка подає таке тлумачення поняття «скетч»: «*Скетч (анг. sketch – ескіз, начерк; від лат. schedius – зроблений поспіхом) невелика естрадна п'єса легкого, жартівливого характеру*» [5, с.565].

«Літературознавча енциклопедія» за редакцією Ю. Коваліва розглядає скетч як: «*невелику за обсягом гумористичну або сатиричну родинно-побутову п'єску... імпровізаційний джазовий спів, під час якого для імітації інструментального виконання використовуються окремі фрази...*» [4, 32]. А у в'єтнамському образотворчому мистецтві скетч – це особливий жанр, адже для написання картин тут використовуються ті матеріали, які є під рукою: прості олівці, кулькові ручки, уламки цегли, шматки вугілля. Цей жанр став особливо популярний під час війни в'єтнамців проти США.

Скетч, як правило, складається з розмови двох-трьох дійових осіб тривалістю 5-7 хвилин. Тематика скетчів нині не тільки родинно-побутова, а й політична, історична, соціальна, філософська, судова.

Сучасний, надто динамічний, молоді цей жанр по-особливому імпонує, адже він рухливий, змістовний, лаконічний й емоційний, цікавий і майже завжди несе в собі таке почуття гумору, яке в українців має генетичні корені. Саме тому вже десятки років такі популярні серед студентів «студентські весни» проходять у форматі скетч-шоу, які дозволяють самим студентам з природною легкістю імпровізувати, іронізувати і мислити по-своєму, тобто саморозвиватися в плані емоцій, тренувати пам'ять, волю.

Усе це та подібне призвело до того, що за останні п'ять-десять років на скетч стали дивитися як на особливу форму емоційно-мисленнєвого пізнання і в освітній сфері. З'явилися не лише окремі скетч-технології, а й окремі програми з їх впровадження у навчальний процес.

Так, на думку О. Панькова, більшість комунікативних завдань будь-якого заняття базуються на своєрідній драматизації навчального матеріалу, тобто скетч-технологію можна застосовувати практично на будь-якому занятті. І тут зовсім не обов'язкові різні фантастичні чи казкові колізії, психологічні ситуації, хоча й вони б не завадили «оживити» навчальний матеріал будь-якого заняття ВНЗ, важливо тільки, щоб під час скетчу (як фрагменту заняття) ціллію заняття була надійна психологічна вмотивованість актуалізованих викладачем знань, переживань чи домислів та евристичних здогадок. Усе має відбуватися не просто «тут і зараз», а ще й дуже динамічно, з належною долею гумору.

Оскільки використання окремих елементів скетч-технології нині надає навчальному процесові різноманітності та емоційності у діяльності викладачів і студентів, то вона допомагає підтримувати постійний інтерес до будь-якої форми навчання взагалі.

Більше того, епізоди скетч-технології можна застосовувати у структурі лекційних, семінарських та практичних, лабораторних занять. До таких форм проведення занять, насамперед, викладач зобов'язаний сам добре підготуватися, активно залучити обдарованих студентів, зорієнтувати їх на імпровізацію, дати установку на те, що вони повинні змодельовати ту чи іншу ситуацію на занятті з метою виокремлення яскравих моментів у процесі подачі навчального матеріалу. Усі ці етапи проведення скетч-технології дозволяють по-особливому не тільки стимулювати емоційно-чуттєву сферу майбутнього спеціаліста, а й сприяють кращому запам'ятовуванню навчального матеріалу.

Література

1. Дубина Л. Викладання мистецьких дисциплін з елементами театральної педагогіки / Л. Дубина // Мистецтво і освіта. – 2001. – № 4.
2. Кашник Т. Методи творчого самовираження і артгероїш в психокорекційній роботі / Т. Кашник. – Одеса : ПТУ, 1999.
3. Колеченко А. Энциклопедия педагогических технологий / А. Колеченко. – Санкт-Петербург : Каро, 2006. – 367 с.

4. Літературознавча енциклопедія : у двох томах. ; авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – Т.2. – 624 с.
5. Новий словник іншомовних слів : близько 40000 сл. і словосполучень / Л.І. Шевченко, О.І. Ніка, О.І. Хом'як, А.А. Дем'янюк ; за ред. Л. Шевченко. – К. : АРІЙ, 2008. – 672 с.
6. Прокопович Ф. Про риторичне мистецтво / Феофан Прокопович : Філософські твори : у 3 т. – К. : Наукова думка, 1979. – Т. 1. – С. 103-507.
7. Софронова Л. Поэтика славянского театра XVII – первой половины XVIII в. Польша, Украина, Россия : монография / Л. Софронова. – М. : Наука, 1981. – 262 с.

Козлов Р. А.,

доктор філологічних наук,
Київський університет імені Бориса Грінченка

**КАТАРСИС ПЕКЕЛЬНОГО БОЛЮ
(СМІХОВЕ ОРНАМЕНТУВАННЯ АВТОБІОГРАФІЧНОЇ ПОВІСТІ
ШАЙЛО ГАРРІСА“СТАЛЕВА ВОЛЯ”)**

Пістрява людського життя, звісно, немислима без компенсування сумного – веселим, темного – світлим, болю – радістю. Та іноді такі компенсації видаються справжнім дивом, адже вони прозирають крізь суцільну завісу негативу, що геть не полишає місця надії.

Із автобіографічною повістю штаб-сержанта Армії США у відставці Шайло Гарріса мені пощастило познайомитися в якості редактора її україномовного перекладу. Цей проект видавництва “Брайт Букс” задумувався передусім як психологічно-реабілітаційний. Переконалий, що книга й справді може допомогти скаліченим війною сучасним українським героям зберегти силу волі, прагнення життя й подолати кризу в ім'я майбутнього. Проект із потужною психологічно-утилітарною складовою, але безумовно, важить і як проект літературний, бо щонайточніші жанрові ознаки автобіографічної нон-фікшн повісті ніколи не можуть вичерпати всіх рис конкретного тексту.

“Сталева воля” (“Steel Will”) написана воїном – учасником війни в Іраку Шайло Гаррісом (Shilo Harris), який записався до війська після подій 11 вересня й під час другої своєї місії зазнав жахливих поранень, коли його бойову машину «Хамві» вразив саморобний фугас, прикопаний при дорозі. Зі страшними опіками і ранами Шайло мав 2 % шансів вижити, провів 48 днів у штучній комі та майже три роки в Армійському медичному центрі імені Брука. 2010 року він пішов у відставку, став відомим промовцем, особистим прикладом надихає слухачів шанувати ветеранів і поранених воїнів, вітати їх з відкритими обіймами й серцями.

Співавтором книги зазначена Робін Овербі Кокс – бібліотекар і педагог, консультант молоді в питаннях майбутньої кар'єри, що походить із родини американських військовослужбовців. Вона значний час співпрацює із Шайло, закликає людей активніше допомагати ветеранам. Схоже, саме їй належить заслуга літературної обробки авторського матеріалу, та все ж за відсутності прямих указівок на це та з огляду на багатоплощинність сучасних видавничих процесів уважатимемо безпосереднім автором “Сталевої волі” саме Шайло Гарріса. Тим паче, що в межах цієї розвідки увага зосереджуватиметься радше на аспектах психології творчості, які зумовили саме таке компонування твору, зокрема зображення позитивних, смішних епізодів серед суцільних сильних негативних емоцій.

Сюжетна композиція “Сталевої волі” загалом звична для книг цього жанру: вступний зламний епізод (наразі це день, коли стався вибух) і хронологічний виклад подій від умовного “початку” (Шайло-підліток тридцять років тому) до максимально можливого “сьогодні”.

Ще на етапі обговорення концепції перекладу я звертав увагу перекладача і головного редактора на майже цілковиту відсутність у тексті високопоетичних картин війни. Зізнаюся,